

MAALAISLÄÄKÄRIN MUISTELMAT

*Tapani
Kiminkinen*

TAMMI

Tapani Kiminkinen

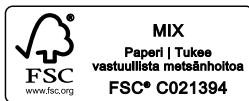
MAALAISSLÄÄKÄRIN MUISTELMAT

tammi

80 VUOTTA

HELSINKI

Piirroskuvat: Ulla Kiminkinen
Kuvaliitteen taitto: Samppa Ranta

© Tapani Kiminkinen ja Tammi 2023
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-5526-2

Painettu EU:ssa

Kiitos elämälle, joka on kaiken perusta!
Kiitos Ullalle, joka mahdollistaa!
Kiitos Hannalle, Riikalle ja Maijalle, jotka tuovat valoa!
Kiitos ihmisille ja ihmisyydelle teissä!

Sisällys

Esipuhe	II
---------	----

I

Miten ”meistä” tuli lääkäri

Se oli menoa...	17
Siltavuoren pr...kele, osa 1	35
Siltavuoren pr...kele, osa 2	39
Meilahti siintää	42
Kesä -76	44
Kohti klinikkaa – viimeinkin	47
Häähumua	54
”Mutta eihän se ole tarjouksessa?”	58
Kohti uutta elämää	61
Elämän nälkä	64
Uusi vuosi ja uusi elämä	68
Tervehdyskeskus	73
Opintojen loppusuora häämöttää	80

II

Kyllä maalla on mukavaa

Saarijärvi, here we come!	91
Ruuhkavuosia 80-luvulla	98
Maalaislääkäriksi	113
Läpi lamavuosien	120
Luovuutta ja juhlaa uudella vuosituhannella	135
Maalaislääkäri maalla, merellä ja maan alla	150

III

Pistetään hösseliksi

Kulttuuri – viljelyä	163
Tarmo Manni	169
Mannille patsas	177
Teatteriin	185
Paavon Terveystalkoot	195
Kunnossa kaiken ikää	205
Kirmot	212

IV

Kaiken keskellä ihminen

Potilasvakuutus	221
Lääkäreitä hinnalla millä hyvänsä	226
Vanhakantaista vanhustenhoitoa	232
Maakuntamatkailua	238

V

Oppiminen ei lopu koskaan

2020-luku	245
Potilasvirtaa	254
Mitä olen oppinut, osa 1	274
Mitä olen oppinut, osa 2	284
Tehdä työtä ja rakastaa	300
Henkilöhakemisto	307

Esipuhe

Herään aamuneljältä. Se ei ole sinänsä epätavallista, sillä tähän ikään ehtineen miehen eturauhanen muistuttaa kyllä itsestään. Nyt ei kuitenkaan ole kyse pelkästään siitä, vaan ajatukset vyöryvät läpi alitajunnan. Hiivin pimeässä alakertaan varoen, ettei Ulla herää. Häntä odottaa aamulla mieluinen ajomatka Jyväskylään hoitamaan sairastunutta tyttärenpoikaamme Aatosta. Päiväkoti on kaksivuotiaalle todellinen infektiohautomo.

Päälle kaatuva harmaus on vaihtumassa joulun odotukseen. Ensimmäinen lumi on peittänyt koko keskisen Suomen tuoden mukanaan toivon valosta. Toissa päivänä, marraskuun viimeisenä, ajelimme Turun satamasta viiden tunnin matkan kotiin pitkin liukkaita teitä ja alati pahenevassa pimeydessä. Turun moottoritiellä hirvi pyyhkäisi aivan automme nokan edestä tien poikki muistuttaen, miten pienestä voi ihmiselo olla kiinni. Miten paljon olenkaan ollut tien päällä näinä vuosikymmeninä. Mitä kaikkea olisikaan voinut sattua.

Takana oli keikka lempilaivallamme Baltic Princessillä. Nautin henkilökunnan ystävällisyydestä ja meriemme upeimmasta esiintymislavasta. Pyysin Ullaa ottamaan minusta kuvan esiintymiseni alussa. Koska vietimme työurani viimeistä päivää, halusin lähettää viestin kollegoilleni, sillä yhteiset työhön liittyvät viestikanavat oli nyt pakko katkaista. Olin täyttänyt marraskuun 11. päivänä 68 vuotta, joten virka oli jätettävä joulukuun ensimmäisenä.

Olin ehtinyt viimeisen neljän vuoden aikana tottua ajatukseen sitovan työni päättämisestä. Kun tekstailin keikan jälkeen hytissä jäähyväisviestiä, mieleni valtasi haikeus, joka vain syveni, kun ennen

puoltayötä nukkumaan mennessä poistuin WhatsApp-ryhmistämme. Arttu Wiskarin sanoin: tässäkö tämä oli?

Viimeiset viikot ovat olleet kiireisiä. Olemme kierrelleet eri puolilla Suomea tapaamassa ihmisiä ja levittämässä kansanterveyden sanomaa. On ollut jäähyväisseminaaria, haastatteluja, kuvauksia, potilaiden tulevaisuuden varmistamista ja hyvästelyjä, päivystyksiä sekä paljon halauksia, itkua ja naurua.

Ensimmäinen eläkepäivä on nyt takana. Ikkunasta puskee aamu-yön pimeys. Katselen järven takaa katuvalojen helminauhaa. Elämä on. Se on pohjimmiltaan matka omaan itseän. Itselleen kelpaamisen ensisijaisuuden voi ymmärtää vain elämällä. Jos et saavuta rauhaa ja ymmärrystä itsesi kanssa, sinun on lähes mahdotonta tuntea riittäväsi muille. Tämän vuoksi kipuilimme kaikki enemmän tai vähemmän. Se ajaa meidät joskus äärimmäisiin tekoihin, juoksemaan vääjäämättä pakenevan junan perässä. Ajattelemme, että jos teemme enemmän ja saavutamme vielä tuon ja tuon, ehkä sitten kelpaamme.

Näistä tunteista ja joskus myös elämän kaikkinaisesta ankeudesta kumpuaa toivo paremmasta. Suomalainen on elänyt ja purkanut tuntojaan usein sanattomasti puskeamalla silmittömästi töitä tai tanssilavan hämyssä rohkaisun jälkeen nojailemalla toivottuun kumppaniin haaveillen etäisesti ”aavan meren tuolla puolen” olevasta onnen maasta, jossa huomisen huolet voivat jäädä unholaan. Tietäen Unto Monosen traagisen elämän, voi arvailla, mistä ”Satumaa”-tango kertoo. Etsimme hyväksyntää, riittävyttä, rakkautta ja totuutta.

Elämässä on kelpaamisen lisäksi kyse myös tasa-arvosta ihmisten kesken – ihmisyydestä, sen oivaltamisesta ja kunnioittamisesta. Tasa-arvoa tulee sävyttää oikeudenmukaisuus, myötätunto, pyrkimys heikomman auttamiseen, tai kuten arkkiaatri Risto Pelkonen on asian ilmaissut: toimiminen hyvän puolella pahaa vastaan. Terveystuollossa tämä noussee keskiöön, kun on välttämätöntä yrittää tarjota kaikille suomalaisille säälliset palvelut. Jäävätkö pienet, heikommat tai jo lähtökohtaisesti heikommassa asemassa olevat haja-asutusalueiden ihmiset suurempien asutuskeskusten jyräämiksi?

Oman elämäni suuria oivalluksia on ollut ymmärtää, että on ihmisiä, joille kelpaan omana itsenäni. Tärkein heistä on ollut hyvin lähellä,

koko ajan vierelläni. Edessäni on matka syvään päähän – omaan elämään. Tiedän sen matkan olevan paikoin kipeä ja tunteita herättävä. Toivon ja uskon sen olevan myös puhdistava ja silmiä avaava. Kirjoittaminen on ollut minulle tapa sisäistää maailmaani. Toivon, että matkasta tulee sellainen, jonka lukemisesta koituisi apua ja lohtua myös muille. Pitkän urani aikana olen yritysten ja erehdysten kautta saanut kokea paljon sellaista, minkä jakaminen voisi estää muita tekemästä samoja virheitä. Lääkäri on vain tavallinen ihminen – paljon tavallisempi ja raadollisempi kuin mitä meistä usein kuvitellaan. Elämässä kokemus voi opettaa, mutta valmiiksi ja erehtymättömäksi ei tule koskaan – ja hyvä niin.

Saarijärvellä aamuyön tunteina 2.12.2022

Tapani Kiminkinen, maalaislääkäri

I

Miten ”meistä” tuli lääkäri

Se oli menoa...

...KUN EN SUOSTUNUT ottamaan sodanjälkeistä maailmaa vastaan vuonna 1954 Saarijärven sairaalassa, vaan poikkitieleni vuoksi matka vei upouuteen Jyväskylän keskussairaalaan. Tästä käy päättelemisen, että siihen aikaan rakennettu sairaala kesti rapiat kuusikymmentä vuotta. Saattaa olla, että kestävyyyteen olivat vaikuttaneet 1970-luvun energia-kriisin aikaiset ratkaisut. 1970- ja 1980-luvuilla rakennuksia pilattiin pilvin pimein järkeen käymättömillä eristyksillä ja ilmastointiratkaisuilla. Jos haluat hyvän talon, tee se hirsistä korkealle rossipohjalle ja anna talon hengittää. Kuten lähikylältä Lannevedeltä kotoisin ollut Marimekon nokkanainen Kirsti Paakkanenkin korosti: ”Jos talossa ei ole henkeä, ei teillä ole mitään.”

* * *

...KUN EN PÄÄSTÄNYT äitiäni Pajumäen kansakoulun porttia pidemmälle, kun hän oli lähtenyt saattamaan minua ensimmäisen luokan ensimmäiseen koulupäivään. ”Siellä ei akkoja tarvita”, taisin todeta – tai sitten en, mutta tunne oli tuo. Olin kultamuna, perheemme ainoa lapsi, joten ymmärrän nyt äitini halun pitää minusta lujasti kiinni. Vertaan mielelläni itseäni puolisoni Ullan Maija-siskon mieheen, mainikkaaseen Heikki J. Takalaan Lanneveden Laihan kylältä. Olemme taustoitamme lähes identtiset: molemmat äitiemme silmäteriä. Äiti Eeva nukutti Heikkiä häkkisängyssä aina Lanneveden kyläkoulun kuudennen luokan loppuun saakka ennen kuin päästi hänet Uuraisille keskikouluun. Itse selvisin normiajalla, kansakoulun neljännen luokan kevääseen. Vaikka äitisuhteeni osoittautui ajoittain ahtaan sitovaksi

erityisesti tulevan puolisoni näkökulmasta, saan kiittää nimenomaan häntä siitä pohjatyöstä, joka mahdollisti minulle pärjäämisen koulussa, kirjoittamisessa ja jopa runonlausunnassa.

* * *

...KUN PENTTI NIKULA HYPPÄSI seiväshypyn maailmanennätyksen Kauhavan juhannuskisoissa juhannusaattona 22.6.1962. Pentti muistelee, että vuorokautta myöhemmin viiden metrin ylitys oli todella lähellä Saarijärven juhannuskisoissa. Hänen mieleensä jälkimmäinen kisa jäi myös siksi, että illalla oli menty ilmeisesti Kukonhiekan tanssilavalle, missä esiintyi Eila Pienimäki, jonka aviomies oli amerikkalainen seiväshyppääjä John Cramer.

Me pikkupojat sekosimme Nikulasta täysin. Joka pihaan karrättiin sahanpurukasa, rakennettiin telineet, pujoteltiin niiden reikiin kuuden tuuman naulat, ostettiin kyläkaupasta rottinkirima ja karsittiin metsästä seiväs. Luunmurtumaindeksi singahti nousuun. Elettiin viimeisiä puhtaan urheilun vuosia. Perinteiset lajit hiihto ja yleisurheilu sykkivät vahvasti Suomen kansan sydämissä, ja sinne ne jäivät itsellänikin lähemättömästi.

Toki ennen Nikulaakin kuuntelin isän kanssa rätisevästä putki-radiosta helmikuussa vuonna 1960 Squaw Valleyn talviolympiakisoja. Kalevi Hämäläinen voitti 50 kilometrin hiihdon, ”vaikka kotiin jäikin Kolehmainen”, niin kuin laulussa laulettiin, kun joukkueesta oli jätetty rannalle ”Hämytsaaren isäntä” Eero Kolehmainen. Haku-Veikko eli Veikko Hakulinen oli toinen. Miesten 4 x 10 kilometrin hiihdossa kultaa oli voittamassa muuan Eero Mäntyrinta.

Hiihto oli voimissaan. Isäni oli ennen vuonna 1955 tapahtunutta polioon sairastumistaan harrastanut kilpahiihtoa sen minkä maatilan töiltään ehti. Nuorten sarjoissa hän saavutti piirinmestaruuden ja kertoi saaneensa Jyväskylän hiihdoista palkinnoksi mittatilauspuvun. Maakuntaviestit kuuluivat sotien jälkeisinä vuosina kauden tärkeimpiin kilpailuihin. Kotipitäjämme Pylkönmäki pärjäsikin kokoonsa nähden hyvin. Isä kertoi, että kerran mukana hiihtivät kaikki kolme veljestä: isäni Martti sekä Soini ja Reijo. Noiden aikojen menesty-

nein Pylkönmäen Yrittävän hiihtäjä oli kuitenkin Tauno Sipilä, joka osallistui 1950-luvun alussa kolmiin arvokisoihin ja voitti kertaalleen Salpausselällä 18 kilometriä vuonna 1951. Pylkönmäellä järjestettiin jokatalvinen 50 kilometrin hiihto, jolloin tienvarsien autojono oli kilometrien mittainen. Matti Vuorenmaa lahjoitti minulle valokuvan Pylkön hiihdoista syntymävuodeltani 1954. Siinä poseeraa komeasti voittaja Veikko Hakulinen.

Hiihtäjää minusta ei tullut, vaikka lajia harrastettiin innokkaasti talvet pitkät. Seiväshyppäjän urakin jäi haaveeksi. Mieluummin hypäsin korkeutta, joka alkoi sopia minulle paremmin saatuani kasvussa ikätovereitani kiinni ja mentyäni ohikin. Vastustan lasten sarjoissa ikään perustuvaa sarjajakoa. Oikeudenmukaisuuden nimissä kehitys pitäisi arvioida luustoiän perusteella, mutta se olisi käytännössä ainakin toistaiseksi hankalaa. Joskus sai nähdä, miten mittamiehet kummastelivat muita päätään pitempää osallistujaa suurena syntyneeksi. Myöhemminä vuosina mielialaa kohensi melkoisesti se, kun alemmissa sarjoissa täysin ylivoimaiset nopeasti kehittyneet alkoivat jäädä taakse. Tärkeintä on, ettei tuossa iässä oteta kilpaurheilua liian vakavasti.

Vuosikymmeniä myöhemmin olin pitämässä esitystä Ähtärissä Hotelli Mesikämmenessä. Aioin lähteä heti luennon jälkeen, mutta järjestäjät ilmoittivat yllätysvieraasta. Päätin jäädä katsomaan, kuka hän mahtoi olla. Kun Pentti Nikula asteli estradille, minulla ei ollut kiire enää minnekään.

* * *

...KUN PÄÄSIN SEURAAMAAN Saarijärven juhannuskisoja. Se ei ollut ihan yksinkertaista, koska perheellämme ei ollut kulkupeliä eikä pikkupoikaa päästetty yksin harvakseltaan kulkeviin linja-autoihin. Naapurin kyyti pelasti minut usein. Sen kerran kun pääsin postiautossa, oli komeaa, kun se ohitti Matosalmen lossilla pitkän jonon autoja. Postilla oli niihin aikoihin kiire ja autoissa rahastajat.

Elämys kentällä oli pikkupojalle mittaamaton. Silloisen hiilimurskaran ympärillä oli katsojia kuin meren mutaa. Suosittua oli seurata kisoja kirkon rappusilta, mistä saattoi nähdä suoja-aidan yli. Kentän

laidalla olevan kaksikerroksisen talon parvekkeelle oli kutsuttu naapurit kylään. Talo on vieläkin paikoillaan ja edustaa tänä päivänä viereisen kiinteistön kanssa taajamamme kaurismäkeläistä tyyliä.

Eriytyisen mieliinpainuviksi muodostuivat kisat vuonna 1963, jolloin Henrik Hellén hyppäsi korkeushypyssä Suomen ennätykseksi 211 cm. Tyyli oli siihen aikaan sellainen, että kasaan oli tuleminen mieluumin jalat edellä – sitä taidettiin kutsua ulkojalan tyyliksi. Voi vain kuvitella, miten korkealta hän olisi päässyt nykytekniikalla. Kansan pauhu oli huumaava, ja ”Porilaisten marssin” tutut sävelet raikuivat ympäri tienoon.

Niinä vuosina Saarijärven juhannuskisoissa kävivät lähes kaikki maailman valiot. Maalaispoika oli kummissaan, kun näki ensimmäisen kerran tummaihoisen juoksijan. Miten sirot olivatkaan hänen jalkansa, ja miten kevyesti hän askelsi. Miten ihmeessä pohjolan pojan olisi mahdollista pärjätä tuollaiselle?

Harmikseni en ollut paikalla vuonna 1968, jolloin Saarijärvellä vietettiin kaikkien aikojen juhannuskisat. Keihäsmies Jänis Lүsis heitti ensimmäisellään maailmanennätyksen 91,98. Silloin sananmukaisesti koko Saarijärvi kiehui, mikä on myös Jorma Rahkosen juhannuskisahistoriikin nimi vuodelta 2001. Jorma Kinnunen korjasi Tampereella maailmanennätyksen seuraavana kesänä lukemiin 92,70. Lүsista en siis vuonna 1968 nähnyt, mutta tilanne korjautui vuonna 2009, kun pääsin samaan kuvaan hänen, Jorma Kinnusen ja Juha Miedon kanssa.

Enpä olisi ensimmäisissä juhannuskisoissani arvannut, että tulen toimimaan juhannuskisojen lääkärinä yli neljäkymmentä vuotta. Urani alkuaikoina kisat olivat edelleen kaksipäiväiset ja ne televisioitiin. Pääsin tapaamaan monia maamme valioita. Mieliin on jäänyt Antti Rajamäki, joka oli silloin maamme ykkössprinteri. Hänellä eivät jalat tahtoneet kestää. Hän tuskaili ja moitiskeli juhannuskisojen ensiapua. Meillä ei ollut kuitenkaan mitään tekemistä hänen vaivonsa kanssa, mistä huomautin hänelle muutama vuosi sitten ollessani keikalla Karijoella. No, eipä ollut Arto Bryggarekaan parhaalla tuulellaan yhtenä vuonna, kun ukkoskuuro iski juuri kun 110 metrin aitajuoksu oli alkamassa. Silloin ainoa sateensuoja kentällä oli sinne pystyttämäni ensiaputelta.

Urheiluun alkoi pesiä syöpäläinen, doping, josta näkyi merkkejä jo 1960-luvun lopulla. Urheilijoiden paikat eivät tahtoneet kestää. Olkapääkin saattoi murtua kesken suorituksen. Ei ole vaikea arvata, mistä moinen johtui. Maanmainio pohjalainen sisätautilääkäri Jussi Jouppila oli 1970-luvun alkupuolella sukunsa tavan mukaisesti kuu-lantyöntäjä, ja vuonna 1972 hän työnsi Vaasassa ennätykseen 19,10. Hän toimi mm. Suomen Urheiluliiton urheilulääkärinä. Hänellä on mittava tilasto siitä, miten maailmanennätykset kehittyivät huimasti noin tiettyinä vuosina.

Pekka Peltokallio oli intohimoinen urheilumies ja Saarijärven juhan-nuskisojen vakiovieras. Hänellä oli apulaisprofessori Meilahden sairaa-lassa. Hän piti meille opiskelijoille luentoja peräpäin vaivoista. Joka toinen kuva esitti hänen leikkaamiaan huippu-urheilijoita. Heidän joukossaan oli myös Saarijärvellä vierailut neuvostoliittolainen kolmi-loikkaaja Viktor Sanejev. Hän voitti olympiakultaa Méxicossa (17,39), Münchenissä (17,35) ja Montrealissa (17,29) ja ylsi vielä Moskovassakin 1980 hopealle (17,24). Hänen ennätyksensä oli 17,44. Kyllä siinä ovat saaneet jalat kyytiä.

Pekka leikkasi opetustilanteessa selästani luomen. Tikit ratkesivat vasta seuraavana päivänä, kun puistelin Itä-Pasilassa sijainneen asuintalomme katolla mattoja. Siitä lähtien olen kieltenyt potilaitani ryhtymästä moiseen, jos olen poistanut heiltä luomen strategiselta alueelta. Pekka kirjoitti Suomen ensimmäisen perusteellisen urheilulääketieteen kirjan ja toimi alan vahvana ja kokeneena pioneerinä. Niin arka aihe doping hänellekin oli, että hän totesi, ettei puhuta noista vuosista. Käytännössä kaikki tiesivät, mitä pukukopeissa ja ihmisten silmien ulottumattomissa tapahtui. Se todella näkyi juoksuradoilla ja hiihtoladuilla. Lanseerattiin urheilijan tyyppivastaukset: ”Mittää en oo ottannu” tai ”En ole koskaan käyttänyt kiellettyjä aineita”. Jälkimmäinen piti paikkansa dopingin alkuvuosina, jolloin menetelmät eivät olleet vielä kiellettyjä. Olisi pitänyt tai pitäisi kysyä tarkemmin: ”Käytitkö urasi aikana verensiirtoa tai epoa?” Näihin kysymyksiin on turha odottaa rehellistä vastausta, ellei sitten joskus hamassa tulevaisuudessa tai siinä tapauksessa, että urheilija kärvistelee tunnontuskissa vaikkapa uskoontulon yhteydessä.

Tältä pimeältä dopingajalta muistan erityiset juhannuskisat. TUL:n miehet toivat Saarijärvelle muutaman venäläisurheilijan, taisivat olla kaikki naisia. Porukan tanakka suomalainen saattaja totesi paljonpuhuvasti: ”Mutta eihän täällä pitänyt olla dopingtestejä.”

No meillä oli, ja mukana niitä järjestämässä oli Urheiluliiton edustaja. Hänen kanssaan sovimme, että naisten sadalta metriltä otetaan testiin kolmanneksi tullut juoksija. Kun hänelle vietiin kirjallinen kutsu testiin, hän ei suostunut ymmärtämään, mistä oli kyse. Meillä oli kuitenkin salainen ase, sillä eräällä kisojemme puuhamiehiin kuuluneella oli sattumoisin venäläinen naisystävä, joka riensi apuun. Siten asia ei voinut jäädä kutsutulle epäselväksi. Juoksija pyysi naispuolista sairaanhoitajaa, jolloin tulkki osoitti vieressä seisovaa Ullaa. Testiin hän ei kuitenkaan koskaan saapunut. Pukukopin ikkunan havaittiin olevan auki. En ymmärrä, miksi Urheiluliitto painoi asian villaisella. Seuraavan vuoden maailmanmestaruuskisojen tuloluettelossa olin näkeväni tutun nimen sangen korkealla, vai kuvittelinkohan vain...

* * *

...KUN ULLA TULI Saarijärven lukioon kanssani samalle luokalle. Ensimmäisenä lukuvuotena olin vielä liian nuori, ujo ja lapsellinen muuta kuin haaveilemaan. Toisena vuotena keräsin rohkeuteni ja lähetin hänelle joulukortin, johon piirsin seiväshyppääjän. Se oli parasta, mitä osasin. Arvelin ihastukseni tunnistavan luomukseni. Jatkoin joululoman jälkeen hellittämättömiä ponnistelujani heittelemällä häntä hankeen ja myöhemmin hyppäämällä hänen ylitseen Saarijärven urheilukentällä. Jälkeenpäin Ulla on kertonut, että tempauksiani oli hivenen vaikeaa tulkita rakkaudenosoituksiksi.

Ratkaisevan askeleen otin keväällä 1972 astellessamme Saarijärven lukion piirustusluokasta rappusia alakertaan. Pyysin häntä tulevana lauantaina legendaarisen tanssilava Kukonhiekkan avajaisiin. Rakkauden huumassani ilmoitin hänelle, että pakkohan hänen oli lähteä, koska kuitenkin menemme naimisiin ja saamme kolme lasta. Sydän syrjällään polvet loukkua lyöden saavuin tanssipaikalle linja-auton kyydissä. Ulla muistelee, ettei hänen alun perin ollut tarkoitus tulla,

mutta tyttöporukan suunta vei kuitenkin Kukonhiekkään. Kiiruhdin hänen luokseen – enkä päästänyt enää irti. Siitä hetkestä on aikaa yli viisikymmentä vuotta, ja siitä lähtien olemme pitäneet yhtä.

Rakastuminen vertautuu psykoosiin. Silloin ihminen on kuin soiva metso, tunne vie ja järki vikisee, jos sitä lainkaan esiintyykään. Vallitsevan tunnelatauksen vuoksi tilanteeseen liittyy merkittävä riski sopimattomasta kumppanista. Olihan meilläkin vastakkaisuutemme. Ulla oli äitinsä pohjoisen perua tumma ja kooltaan minua pienempi. Ulla on kertonut, että hän suorastaan pelkäsi minun kaatuvan hänen päälleen – alkoholilla ei ollut tässä osuutta, sillä olin 35-vuotiaaksi saakka absolutisti. Lisäksi Ulla oli kasvanut sisarustensa ja mainion sukunsa kanssa sosiaalisesti minua monin verroin lahjakkaammaksi. Itse olin vaalea, pitkä ja ainoana lapsena sosiaalisesti vajavainen, ajatuksiltani liian mustavalkoinen, pohjimmiltani arka ja erittäin epävarma kelpaamisestani, mitä peittelin ajoittain Turhapuro-tyyppisellä verbaalisuudella, johon minulla kai on jonkinlaista lahjan tynkää. Ullan Mauri-isä toimi Lanneveden Osuuspankin johtajana, itse tulin pientilalta. Täydensimme monessa toisiamme.

Paremmiin minulle ei olisi voinut käydä. Sain puolison, jonka kanssa saatoimme kasvaa yhdessä nuoruuden kautta aikuisuuteen ja lopulta saada ne ennustamani kolme ihanaa lasta. Tunnistan nyt vanhempana selvästi, että sosiaalisen kasvuympäristöjemme erilaisuuden vuoksi minulla oli tunnepuolella paljon selvittämättömiä asioita, jotka vaikuttivat persoonallisuuteeni ja alkoivat yhä enemmän ja suurelta osin tiedostamatta vaivata minua. Tunteiden edessä olin aseeton, ja niitä oli vaikea hallita. Niiden läpikäyminen oli äärimmäisen vaikeaa ja tuskallista. Eihän tunne sinänsä ole väärä, mutta sen aiheuttajan tulkitsee helposti väärin ja alkaa reagoida siihen tuhoisalla ja itsepetoksisella tavalla saadakseen helpotusta oloonsa. Olen ikuisesti kiitollinen puolisololleni siitä, että hän kykeni näkemään lävitseni, auttamaan ja jaksamaan kanssani noiden vaikeiden vuosien yli. Niiden myötä avauduin henkisesti näkemään elämää ja sen ilmiöitä laajakatseisemmin ja kohtaamaan potilaitanikin nöyremmin ja ymmärtäväisemmin. Kun itsellä on vaikeaa, on helpompaa kohdata toisia samanlaisissa tilanteissa olevia.

Toinen ulottuvuus on temperamentti. Se lienee enemmän perittyä kuin opittua. Ulla on meistä se utelias ja kokeilunhaluinen ja minä harkitseva. Yhteinen elämämme on kuitenkin muovannut meitä lähemmäksi toisiamme. Olen aina ollut nopea kiihtymään ja myös pakittamaan, kun taas Ulla on äitinsä lailla itse rauhallisuus ja joskus myös tuskastuttavan hidas leppymään silloin harvoin, kun todella suuttuu. Tämä yhtälö aiheutti ahdistusta erityisesti taipaleemme alku-
puolella. Kun satunnaisen pöhähdykseni jälkeen anelin hyvinkin nopeasti anteeksiantoa, Ullaa sai lämmitellä tuntitolkulla – joskus yönkin yli. Siitä heräsi usein epätoivoinen tunne, että nytkö tämä olikin tässä. Minulla on ilmeisesti ainoana lapsena korosteinen eroahdistus – kelpaamattomuuden, menettämisen ja luopumisen pelko. Ullan luonteenpiirrettä todisteli Mauri-isäkin: Ullaa oli käsiteltävä varovammin kuin muita lapsia – siis mahdolliseen moitteeseen tuli olla vahvat perusteet.

Maurin isä oli Karstulan rantakyläläinen Tupalan vaari. Häntä ja hänen lapsiaan luonnehti paitsi hersyvä sydämellisyys, sosiaalisuus, uskollisuus ja oikeudenmukaisuus myös korostunut voimakastah-
toisuus. Ullan yhä Karstulassa asuva serkku Jukka tietää tästä eniten, koska hän asui pikkupoikana samassa perheessä. Jukka kertoo usein tarinoita vaaristaan. Kuulemma yhden kerran hän olisi myöntänyt olleensa väärässä, mutta todenneensa kuitenkin myöhemmin, että olikin erehtynyt. Isovaarilla ja hänen pojillaan oli keskivartalolihavuus metabolisen oireyhtymän merkinä sekä lonkkavika. Kun Tupalan vaari ei lonkkiensa ja vatsansa vuoksi yltänyt enää laittamaan kengännauho-
jaan kiinni, saivat suvun nuorimmat tulla avuksi. Vaari oli todennut: ”Katsokaa minua, näette minussa itsenne vanhana.” Tosi on, Jukallakin on metabolinen oireyhtymä ja molemmissa lonkissa tekonivelet.

Temperamenttini mukaisesti puran itseäni usein pelottavan äänek-
käästi, mikä on tietysti tuttua lapsillemmekin. Purkausteni kohteeksi on joutunut usein tietokone tai jokin muu tekninen vempain. Olen huono ATK:ssa ja tekniikassa. Kosketuspintani on suomenhevosen vetämässä maataloudessa ja keltaisessa Tunturi Sport -merkkisessä mopossa, jonka sain rippikesänä, jotta pääsin kulkemaan rippikou-
lussa. En minä senkään rassaamiseen innostunut. Hädin tuskin sain öljyt vaihdetuksi.

Temperamenttini näyttäytyy myös silloin, kun täytyy puolustautua tai puolustaa muita. Tunteen herätessä tartun usein toimeen viivytelemättä, jolloin harkinta-aika jää joskus auttamattoman lyhyeksi. Tartun puhelimeen ja annan palaa. Jos koen järisyttävää epäoikeudenmukaisuutta, soitan vaikka presidentille jos sikseen tulee – no, aivan näin pitkälle ei ole tarvinnut mennä. Tämä johti etenkin nuorempana siihen, että minulle ei tohdittu ensilinjassa kertoa sellaisia asioita, joista toimintatapani saattaisi herätä. Vanhemmiten olen tässäkin suhteessa tasoittunut enkä ryntää heti norsuna porsliinikauppaan – ehkä. Vähän aikaa sitten tyttäreni kertoi häntä kohdanneesta räikeästä epäoikeudenmukaisuudesta. Olin heti valmis porhaltamaan auttamaan häntä haulikko kädessä – vaikken tosin aseita omista, en yksinkertaisesti voi sietää niitä.

Kuohahtava temperamentti kuulostaa rumalta piirteeltä, mitä se yhtään puolustelematta onkin. Saatan kesken uuvuttavan päivystyksen sadatella itsekseni kohtuuttoman tilanteen tai jäkittävän tietokoneen äärellä. Työkaverini ovat jo oppineet tuntemaan tämän, ja uudemmille olen siitä kertonut etteivät säikähdä: en vihoittele heille tai potilaille, vaan ärsytyksen kohotessa kiehahtamispisteen yli paine purkautuu, vaikka nykyään yritän estää sen niin hyvin kuin suinkin. Lukuisat kerrat olen joutunut pyytelemään anteeksi. Tiedän – näissä tilanteissa tulisi pitää tauko ainakin sen kuuluisan minuutin verran ja puhallella hiljalleen höyryjä.

Temperamenttitemme ero Ullan kanssa on luonnollisesti vuosikymmenien aikana tasoittunut. Ulla antaa minun rauhassa päästätellä tietokoneelle höyryjä ja tulee sitten rauhoitellen auttamaan. Jos Ulla mököttää, tiedän siihen olevan aina todellinen syy, mutta reaktio ei tarkoita sitä, että parisuhde olisi siihen kaatumassa. Elämä ja yhteiselo opettavat, mutta yhä joskus Turhapuron taidoillekin on käyttöä.

* * *

...KUN AJELIMME ULLAN KANSSA ylös alas Pylkönmäen vaaramaisemissa keltaisella Tunturi Sport -merkkisellä mopollani. Pylkönmäki sijaitsee Suomenselän laella, josta mäet laskevat kohti Pohjanmaata.

Tämän vuoksi pilvet joutuvat nousemaan länsivirtauksessa korkealle, jolloin Pylkönmäki saa merkittävän lumipeitteen.

Kirkkomme ja pappilamme sijainnee maamme muihin Herran huoneisiin verrattuna korkeimmalla kohdalla. Rippi-isäni Aaro Linna, jota syystäkin isä Camilloksi kutsuin, tapasi sanoa, että hän on täällä lähimpänä työnantajaansa. Aaron pojasta Markuksesta sukeutui yksi maamme parhaista pesäpalloilijoista ja Joelista yksi legendaarisen Semmarit-kuoron kantavista jäsenistä. Semmareista tuli myöhemmin sydänystäviämme. He ovat laulaneet järvenpuoleisella pihallamme serenadeja Ullalle. Ovatpa he juosseet savusaunastamme ilkosillaan järveenkin, jolloin naapurin Eijallekin tarjottiin silmänruokaa.

Tästä kaikesta olimme autuaan tietämättömiä huristellussamme mäkiä ylös ja toisia alas. Juuri niihin aikoihin nuorta onnea riitti ja siitä nautimme. Joskus kävimme uimassa, joskus veimme kukkia hautausmaalle tai kävimme tapaamassa mummoani tai hänen siskoaan silloin, kun ajelimme Pylkönmäellä.

* * *

...KUN TIENI VEI Pylkönmäeltä Saarijärvelle lukioon. Yhteiskunnan kehityksen ja tasa-arvon näkökulmasta osoittautui mittaamattoman arvokkaaksi, kun 1960-luvun alussa Suomeen alettiin perustaa kunnallisia keskikouluja. Se mahdollisti opintielle pääsyn tai ainakin huomattavasti tasoitti sitä myös köyhille ja haja-asutusalueiden lapsille. Koulutus, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja mahdollisimman pienet tuloerot takaavat yhteiskuntarauhaa ja ovat paras keino valheellista informaatiota ja nykyään noussutta populismia vastaan. Suomessa ei mikä tahansa huuhaa pääse herkästi valalle – olemme tolkun kansa.

Pienelle Pylkönmäellekin saatiin keskikoulu. Vielä kansakoulun neljännen luokan puolivälissä olin empiväinen sinne pyrkimisen suhteen, mutta jo keväällä olin ensimmäisten joukossa – onneksi olin. Pyrkiminen oli kaksipäiväinen ja tapahtui uuden koulun juhlasalissa. Muistan ikuisesti ja yksityiskohtaisesti nimenhuudon. Edelläni kuulutettiin kokelas, jonka toinen nimi oli Aukusti. Sitä seurasi naurunremakka. Arvasin kohtaloni. Kuulin selkeästi ja kovalla äänellä artikuloitavan:

Ihmisläheisen lääkärin kiehtova elämäntarina

Pitkän lääkärinuransa aikana Tapani Kiminkinen on yritysten ja erehdysten kautta saanut kokea paljon. Kokemuksenvaraisesti elämässä voi oppia, ja sen Kiminkinen on ainakin oppinut, että valmiiksi ja erehtymättömäksi ei tule koskaan. Lääkärikin on tavallinen ihminen – paljon tavallisempi ja raadollisempi kuin mitä ammattikunnasta usein kuvitellaan.

Kiminkinen kertoo avoimesti elämästään eikä jää hiljaiseksi vaikeidenkaan aiheiden äärellä. Hän ottaa kantaa myös yhteiskunnallisiin asioihin, kuten soteen ja vanhustenhoidon epäkohtiin. Maalaislääkärin elämään on mahtunut työn lisäksi rakkautta, iloa ja ystäviä, esiintymistä maalla ja merellä, monipuolisesti kulttuuria ja viihdettä mutta myös vaikeita hetkiä, joiden eläminen on auttanut ymmärtämään itseä ja kohtaamaan muita.

	 9 789520 455262
www.tammi.fi	99.1 ISBN 978-952-04-5526-2

Päällys: Markko Taina

Päälliksen valokuva: Lari Järnefelt